

IZVORNI NAUČNI ČLANAK

Mr Sretko Janković*

PRIZNANJE KRIVIČNOG DELA KAO OLAKŠAVAJUĆA OKOLNOST

Apstrakt: Autor analizira značaj priznanja krivičnog dela kod odmeravanja kazne u okviru ponašanja učinioca posle učinjenog krivičnog dela. Pored izlaganja teorijskih stavova o priznanju krivičnog dela kao olakšavajućoj okolnosti, gde preovlađuju shvatanja da svako priznanje ne može predstavljati olakšavajuću okolnost, dat je i kraći prikaz rešenja u uporednom zakonodavstvu. Kroz analizu sudskih odluka posebno se ističe da sudska praksa nekritički prihvata i ceni skoro svako priznanje kao olakšavajuću okolnost i kada ono ne ispunjava uslove za to, dok obrazloženja presuda u delu odluke o kazni uglavnom ne sadrže razloge zbog čega je priznanje krivičnog dela cenjeno kao olakšavajuća okolnost.

Ključne reči: priznanje, krivično delo, olakšavajuća okolnost, sudska praksa.

UVOD

Prilikom odmeravanja kazne sud ceni različite okolnosti koje mogu biti od uticaja na izbor vrste i težinu kazne, a one mogu biti olakšavajuće i otežavajuće. Krivični zakonik Republike Srbije¹ (u daljem tekstu: KZ) navodi u odredbi člana 54. stav 1. da će sud, između ostalog, uzeti u obzir sve okolnosti koje utiču da kazna bude manja ili veća, a naročito: „stepen krivice, pobude iz kojih je delo učinjeno, jačinu ugrožavanja ili povrede zaštićenog dobra, okolnosti pod kojima je delo učinjeno, raniji život učinioca, njegove lične prilike, njegovo držanje posle učinjenog krivičnog dela a naročito njegov odnos prema žrtvi krivičnog dela, kao i druge okolnosti koje se odnose na ličnost učinioca”.

Priznanje krivičnog dela nije izdvojeno kao posebna okolnost koju sud uzima u obzir pri odmeravanju kazne, ali se ono ceni kroz držanje učinioca posle učinjenog krivičnog dela, a naročito njegov odnos prema žrtvi krivičnog dela.

* Sudija Apelacionog suda u Beogradu
e-mail: jankovic@bg.ap.sud.rs

1 *Sl. glasnik RS*, br. 85/05, 88/05, 107/05, 72/09, 111/09, 121/09, 121/12, 104/13 i 108/14.

U teoriji krivičnog prava postoje različita shvatanja o tome da li priznanje krivičnog dela u svakom slučaju predstavlja olakšavajuću okolnost pri odmeravanju kazne, pa ćemo ukratko razmotriti ta teoretska shvatanja, te ukazati i kako se priznanje tretira u uporednom pravu.

S obzirom na to da je priznanje krivičnog dela često prisutno u sudskoj praksi, ukazaćemo na neke odluke iz sudske prakse i dati kritički osvrt na preovlađujući stav da se svako priznanje krivičnog dela ceni kao olakšavajuća okolnost pri odmeravanju kazne.

ODNOS DRŽANJA UČINIoca POSLE UČINJENOG KRIVIČNOG DELA I PRIZNANJA KRIVIČNOG DELA

Držanje učinioca posle učinjenog krivičnog dela obuhvata veliki broj različitih elemenata koji mogu biti od izvesnog značaja kod odmeravanja kazne, a poseban značaj može imati njegovo držanje u toku krivičnog postupka. Najkarakterističnija ponašanja ove vrste su: prijavljivanje krivičnog dela, prijavljivanje sebe kao učinioca, predaja vlastima, neprijavljivanje, priznanje, poricanje i dr.² Za razliku od ranijih zakonodavnih rešenja, važeći KZ je u držanje učinioca posle učinjenog krivičnog dela uvrstio i „naročito njegov odnos prema žrtvi krivičnog dela”, čime se uvažavaju interesi žrtve krivičnog dela i obavezuje sud da o tome mora voditi računa.

U držanje učinioca posle učinjenog krivičnog dela može se svrstati veliki broj različitih činjenica, a one se mogu odnositi na samo krivično delo, na krivični postupak, ili se mogu uopšteno odnositi na ponašanje učinioca. Kada je u pitanju odnos učinioca prema učinjenom krivičnom delu, on se može ogledati u ravnodušnosti i hladnokrvnosti, nekada može biti izražen kao osećaj zadovoljstva i uživanja u onom što je učinjeno, a nekada učinilac može žaliti što posledica dela nije izražena u većem obimu ili težem obliku. Navedene okolnosti, u slučaju da su dokazane u postupku, nikada ne mogu predstavljati olakšavajuće okolnosti, već, naprotiv, neke od njih mogu predstavljati otežavajuće okolnosti. S druge strane, odnos učinioca prema krivičnom delu može biti i takav da se on ne miri sa učinjenim, da ispoljava grižu savesti, da izražava žaljenje i kajanje zbog učinjenog, da pokušava sprečiti nastupanje teže posledice krivičnog dela i sl., a te činjenice, pod određenim uslovima, mogu predstavljati olakšavajuće okolnosti. Što se tiče držanja učinioca u krivičnom postupku, ono se može sastojati u prijavljivanju krivičnog dela, u samoprijavljivanju sebe

2 Videti detaljnije: Đorđević, Đ., 1983, Držanje učinioca u postupku i odmeravanje kazne, *Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo*, 1–2, str. 106.

kao učinioca, u priznanju krivičnog dela ili negiranju da je delo učinio i dr. Među činjenicama koje se tiču opšteg ponašanja učinioca posle učinjenog krivičnog dela mogu se pomenuti npr. rešenost učinioca da vodi normalan život ili, suprotno, da je nakon učinjenog dela nastavio sa asocijalnim ponašanjem i sl. Sve pomenute činjenice mogu biti predmet šireg razmatranja, ali ovde želimo da se u okviru držanja učinioca nakon učinjenog krivičnog dela ograničimo samo na priznanje krivičnog dela, jer ono zauzima centralno mesto u sudskoj praksi.

Kada se govori o držanju učinioca posle učinjenog krivičnog dela, obično je priznanje krivičnog dela od strane učinioca u centru pažnje. Priznanje krivičnog dela u materijalnom krivičnom pravu uglavnom je od značaja kod izbora vrste i visine krivične sankcije, dok je u krivičnom procesnom pravu priznanje krivičnog dela od značaja za organ postupka u pogledu prikupljanja dokaza nakon što je okrivljeni priznao izvršenje krivičnog dela, te u slučaju zaključenja sporazuma javnog tužioca i okrivljenog o priznanju krivičnog dela i dr. Ovde se nećemo baviti krivičnoprocesnim aspektom priznanja, odnosno priznanjem okrivljenog kao dokaznim sredstvom, već samo priznanjem krivičnog dela vezanim za odmeravanje kazne.

PRIZNANJE KRIVIČNOG DELA U UPOREDNOM PRAVU

Pre svega, treba istaći da i u uporednom pravu priznanje krivičnog dela ima značaj za odmeravanje kazne, ali se ovde ne možemo šire baviti rešenjima u uporednom pravu, već ćemo samo ukazati kako se tretira priznanje krivičnog dela u nekim zemljama.

U uporednom pravu priznanje krivičnog dela uglavnom nije posebno istaknuto kao olakšavajuća okolnost, a kada je u pitanju sporazum o priznanju krivice, javni tužilac i okrivljeni se, između ostalog, sporazumevaju i o kazni, koja je obično blaža od one koja bi se izrekla u redovnom postupku. Krivični zakoni Rumunije, Italije i Nemačke kao olakšavajuću okolnost navode ponašanje učinioca nakon izvršenog krivičnog dela. Tako Krivični zakon Rumunije³ kao jednu od sudskih olakšavajućih okolnosti pri odmeravanju kazne navodi „ponašanje posle učinjenog dela, prilikom pojavljivanja pred državnim organima”, Krivični zakon Italije⁴ „ponašanje učinioca za vreme i nakon izvršenja krivičnog dela”, dok Krivični zakon Nemačke,⁵ u paragrafu 46. stav 2, kao olakšavajuću okolnost navodi „dr-

3 <http://legislationonline.org/documents/section/criminal-codes>, 26.10.2015.

4 <http://altalex.com/index.php?indot=2229>, 26.10.2015.

5 *KZ Savezne Republike Nemačke sa uvodnim zakonom za Krivični zakonik i Vojnim krivičnim zakonom*, (prevod: Pavlović, D.), 1998, Centar za marketing, Pravno istraživački centar, Beograd, str. 26.

žanje okrivljenog nakon izvršenja krivičnog dela”. Međutim, Krivični zakon Ruske Federacije,⁶ u članu 61, među deset olakšavajućih okolnosti, navodi „prijavljivanje sa priznanjem”. U nekim zemljama (npr. Engleska, SAD, Australija) prihvatanje učinioca krivičnog dela da zaključi sporazum o priznanju krivice uzima se u obzir kod odmeravanja kazne tako što ta okolnost utiče na izricanje povoljnije kazne okrivljenom.

TEORIJSKI STAVOVI O PRIZNANJU

O priznanju kao olakšavajućoj okolnosti postoje različita shvatanja, pa tako neki smatraju da priznanje okrivljenog uvek treba uzeti kao olakšavajuću okolnost,⁷ jer izražava pozitivan psihički odnos učinioca prema krivičnom delu i prihvatanje sopstvene odgovornosti, a pritom nije bitno da li je ono doprinelo utvrđivanju istine, dok drugi smatraju da priznanje treba uzeti kao olakšavajuću okolnost ako je ono dobrovoljno i da je doprinelo utvrđivanju materijalne istine.⁸ Kada govore o priznanju krivičnog dela, neki autori ukazuju da pri oceni priznanja treba voditi računa o motivima samog priznanja. Priznanje okrivljenog kao olakšavajuću okolnost treba ceniti s krajnjim oprezom, jer se moraju imati u vidu razlozi i motivi priznanja da bi ono bilo relevantno kod izbora vrste i mere kazne.⁹ U okviru držanja učinioca posle učinjenog krivičnog dela naročito je važno priznanje, koje se pod određenim uslovima uzima kao olakšavajuća okolnost.¹⁰ Ni stanovište da je priznanje olakšavajuća okolnost samo ako je doprinelo utvrđivanju činjeničnog stanja u postupku nije sasvim ispravno, jer ako bi se i bez priznanja donela osuđujuća presuda, okrivljeni njime može iskazati vlastiti negativni stav spram vlastitog neprihvatljivog ponašanja, svest o štetnosti i zabranjenosti takvog ponašanja, iskreno kajanje i žaljenje zbog nastupelih posledica, pa tek sagledavanjem svih tih okolnosti treba proceniti da li ono ima značaj olakšavajuće okolnosti.¹¹ Pored priznanja, neki autori izvinjenje žrtvi krivičnog dela povezuju sa iskazivanjem žaljenja zbog učinjenog dela. Naime, ako je okrivljeni delo priznao i uvideo da je pogrešio, te ako je iskazao žaljenje i izvinio se žrtvi, takvo priznanje je značajna olakšavajuća okolnost, ali ako je ono dato da bi se do-

6 *Krivični zakonik Ruske Federacije od 1.1.1997. godine*, (prevod: Stamenković, P.), 1998, Beograd, Dosije, str. 93.

7 Petrić, B., 1972, Individualizacija kazne, *Glasnik Advokatske komore APV*, 10, str. 15.

8 Zlatarić, B., 1956, *KZ u paktičnoj primjeni*, svezak I, Zagreb, Narodne novine, str. 140.

9 Horvatić, Ž., 1980, *Izbor kazne u jugoslovenskom krivičnom pravu i sudskoj praksi*, Zagreb, Informator, str. 136.

10 Stojanović, Z., 2010, *Krivično pravo, Opšti deo*, Beograd, Službeni glasnik, str. 273.

11 Mrčela, M., 2003, Obrazlaganje izbora vrste i mjere kazne, u: *Aktuelna pitanja kaznenog zakonodavstva*, Zagreb, Inženjerski biro, str. 126.

bila blaža kazna, a posebno ako su postojali i drugi dokazi protiv učinioca, takvo priznanje se neće smatrati olakšavajućom okolnošću.¹² Priznanje ne treba uvek smatrati kao olakšavajuću okolnost, jer to vodi ograničenju slobode odbrane u postupku, s obzirom na to da je u boljoj poziciji onaj ko je priznao od onog ko nije priznao, zbog čega je potrebno u svakom konkretnom slučaju ispitati motive priznanja, pa tek onda zaključiti da li je ono olakšavajuća okolnost u smislu pozitivne ocene ličnosti.¹³ Priznanje okrivljenog se mora podvrći oceni suda kroz čitav niz okolnosti koje govore o ličnim osobinama i svojstvima učinioca, a naročito koje osvetljavaju njegov moralni lik, stoga ono ne može uvek biti olakšavajuća okolnost.¹⁴ Priznanje može predstavljati olakšavajuću okolnost ako je doprinelo utvrđivanju istine i ako je odraz pozitivnog držanja učinioca u odnosu na krivično delo i postupak koji se zbog njega vodi.¹⁵ Ako je okrivljeni priznao krivično delo, ako je priznanje iskreno i ako je učinjeno da bi se u krivičnom postupku lakše došlo do materijalne istine, onda se tako učinjeno priznanje može uzeti kao olakšavajuća okolnost kod odmeravanja kazne.¹⁶ Priznanje nije relevantno u slučaju kada je učiniocu očigledno bilo poznato da su i bez njegovog priznanja sve relevantne činjenice već utvrđene.¹⁷

Imajući u vidu navedena shvatanja, može se zaključiti da preovladavaju shvatanja da priznanje ne može u svakom slučaju predstavljati olakšavajuću okolnost, već samo priznanje koje ispunjava određene uslove. I mi prihvatamo navedena shvatanja, a razlozi za njihovo prihvatanje dati su u narednom poglavlju.

ZNAČAJ PRIZNANJA ZA ODMERAVANJE KAZNE

U suštini, priznanje je iskaz u kojem okrivljeni priznaje sve činjenice koje čine bitna obeležja krivičnog dela, a ne ističe činjenice koje isključuju postojanje krivičnog dela i krivice. Drugim rečima, ono predstavlja izjavu kojom okrivljeni tereti sebe za izvršenje krivičnog dela, odnosno izjavu kojom delimično ili potpuno prihvata navode optužbe u kojima se on označava kao izvršilac. Obično se kaže da je priznanje najpoželjniji iskaz okrivljenog u krivičnom postupku, s obzirom na to da priznanje, ako je

12 Novoselec, P., 2009, *Opći dio kaznenog prava*, Zagreb, Pravni fakultet, str. 460.

13 Bačić, F., 1986, *Krivično pravo (Opći dio)*, Zagreb, Pravni fakultet, str. 472.

14 Pravanov, M., 1958, Da li je priznanje olakšavajuća okolnost?, *Pravni život*, 1–2, str. 39.

15 Đorđević, Đ., 1983, str. 107.

16 Lazarević, Lj., 2000, *Krivično pravo (Opšti deo)*, Beograd, Savremena administracija, str. 346.

17 Zlatarić, B., 1956.

istinito i dobrovoljno, otklanja sve dileme u pogledu učinioca krivičnog dela i okolnosti pod kojima je učinjeno. Osim toga, u slučaju priznanja ubrzava se i pojednostavljuje postupak, pa stoga priznanje treba na neki način da bude vrednovano. Tako npr. u američkom pravu, posle priznanja okrivljenog pitanje vinosti se više ne raspravlja, već se odmah prelazi na postupak odmeravanja kazne.¹⁸ Priznanje je ranije bilo veoma cenjeno kao dokaz, pa su se za dobijanje priznanja koristila različita sredstva, kao što je tortura i dr., što je bilo veoma izraženo u vreme inkvizicije. Danas se priznanje takođe ceni, ali je zabranjeno do njega doći nedozvoljenim sredstvima, a i ono se podvrgava oceni kao i svako drugo dokazno sredstvo. Smatra se da je nužno i logično činiti razliku između okrivljenog koji uporno poriče izvršenje krivičnog dela i okrivljenog koji je potpuno, iskreno i pokajnički priznao svoje delo.¹⁹

Pored toga što je priznanje krivičnog dela od strane okrivljenog značajno za krivični postupak, i za okrivljenog priznanje može imati određene prednosti, kao npr. njegova želja da se postupak što pre završi, da izbegne eventualni boravak u pritvoru, da spreči razotkrivanje njegovog intimnog života i sl.

KZ priznanje krivičnog dela ne određuje posebno kao olakšavajuću okolnost, ali se ono, u skladu sa odredbom člana 54. KZ, kao što je prethodno rečeno, ceni u okviru „držanja učinioca nakon učinjenog krivičnog dela a naročito njegovog odnosa prema žrtvi krivičnog dela”. S druge strane, više određaba Zakonika o krivičnom postupku²⁰ (u daljem tekstu: ZKP) odnosi se na priznanje okrivljenog. Tako, odredba člana 9. propisuje zabranu mučenja, primenu sile, pretnje, obmane i drugih sredstava kojima bi se iznudilo priznanje od okrivljenog, te određuje da su takve radnje kažnjive. Odredbom člana 68. propisana su prava okrivljenog, a stav 1. tačka 2. ovog člana predviđa da okrivljeni ima pravo „da prizna ili ne prizna krivicu”. Odredba člana 88. propisuje da kada „okrivljeni prizna da je učinio krivično delo, organ postupka je dužan da i dalje prikuplja dokaze o učiniocu i krivičnom delu samo ako postoji osnovana sumnja u istinitost priznanja ili je priznanje nepotpuno, protivrečno ili nejasno i ako je u suprotnosti sa drugim dokazima”. Odredbe čl. 313. do 319. odnose se na sporazum o priznanju krivičnog dela, zatim odredba člana 350. stav 3. odnosi se na predlaganje dokaza, odredba člana 392. odnosi se na izjašnjavaње optuženog i dr.

18 Grubač, M., 2006, *Krivično procesno pravo*, Beograd, Pravni fakultet Univerziteta Union, str. 260.

19 Pravanov, M., 1958.

20 *Sl. glasnik RS*, br. 77/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13 i 55/14.

Nije sporno da priznanje krivičnog dela, ako ispunjava određene uslove, može predstavljati samo olakšavajuću okolnost pri odmeravanju kazne dok, s druge strane, nepriznavanje krivičnog dela ne može predstavljati otežavajuću okolnost.

Prilikom ocene priznanja krivičnog dela sud u svakom konkretnom slučaju, na osnovu niza drugih okolnosti (motiva priznanja, njegovog doprinosa utvrđivanju relevantnih činjenica u postupku i dr.), procenjuje da li priznanje može imati značaj olakšavajuće okolnosti pri odmeravanju kazne. Dakle, sud pre ocene priznanja prvo utvrđuje da li je ono dobrovoljno, potpuno i istinito, da li je doprinelo utvrđivanju činjenica koje se tiču bitnih elemenata krivičnog dela, s tim što je nekada potrebno utvrditi da li se eventualno radi o tzv. taktičkom priznanju kada učinilac, svestan da postoji dovoljno dokaza koji dokazuju njegovu krivicu, priznaje da je učinio krivično delo da bi izdejstvovao blažu kaznu. Osim toga, u praksi se pojavljuju situacije da učinilac prizna lakše krivično delo da bi sprečio otkrivanje drugog, obično težeg krivičnog dela.

Ima priznanja datih zbog duševnog pritiska koji okrivljeni oseća znajući da protiv njega postoje dokazi, ali još ne zna kakvi su oni, dok, s druge strane, ima priznanja datih zbog toga što je okrivljeni svestan da je otkriven, pa želi da olakša svoj položaj.²¹

Priznanje krivičnog dela ne može imati nikakav značaj kod krivičnih dela gde je učinilac uhvaćen pri izvršenju krivičnog dela ili neposredno nakon izvršenja krivičnog dela, kada je očigledno da je on izvršilac, kao i u slučajevima kada učinilac, pritešnjen dokazima i drugim činjenicama, na kraju postupka prizna da je izvršio krivično delo. Naime, priznanje koje je rezultat kalkulisanja učinioca da bi izdejstvovao blaže kažnjavanje, a nije rezultat njegove slobodne volje, ne može predstavljati olakšavajuću okolnost i imati značaja kod izbora vrste i visine krivične sankcije. Priznanje manje bitnih činjenica i okolnosti koje se tiču krivičnog dela, a ne odnose se na bitna obeležja krivičnog dela, ne može se smatrati priznanjem krivičnog dela, pa samim tim ne može imati nikakav značaj kod odmeravanja kazne. Drugim rečima, delimično priznanje može imati određeni značaj, ali tada treba ceniti važnost činjenica na koje se priznanje odnosi, odnosno da li se priznanje odnosi na činjenice koje čine bitna obeležja krivičnog dela.

Kod ocene priznanja kao olakšavajuće okolnosti nekada je značajno i vreme kada je priznanje dato, odnosno da li je dato na početku postupka (u predistražnom ili istražnom postupku) ili je dato na kraju glavnog

---

21 Aćimović, M., 1988, *Psihologija zločina i suđenja*, Beograd, Savremena administracija, str. 278.

pretresa. Svakako, veći značaj ima priznanje koje je dato u ranijim fazama krivičnog postupka. Naime, kada se okrivljeni u istrazi brani ćutanjem, što je njegovo zakonsko pravo, a na glavnom pretresu prizna izvršenje krivičnog dela jer se upoznao sa sadržinom dokaza iz prethodnog postupka, takvo priznanje se ne može smatrati olakšavajućom okolnošću.²²

Nepriznavanje krivičnog dela (poricanje) ne može se po principu *argumentum a contrario* ceniti kao otežavajuća okolnost pri odmeravanju kazne, jer se time zadire u pravo na odbranu okrivljenog, s obzirom na to da on nije dužan da prizna izvršenje krivičnog dela, odnosno može da se brani na način koji smatra da mu najviše odgovara, a može i da uopšte ne iznosi svoju odbranu. Takođe, i ćutanje okrivljenog može se ceniti jedino kao negiranje krivičnog dela, pa samim tim ne može predstavljati doprinos utvrđivanju činjeničnog stanja.

STANJE U SUDSKOJ PRAKSI

Krajem XIX i početkom XX veka pojedini autori u Srbiji su ukazivali na neodmerenu i nekritičku primenu olakšavajućih okolnosti, a pre svega priznanja.²³ Prema tadašnjem Kriminalnom (kaznitelnom) zakoniku za Knjaževstvo Srbiju iz 1860. godine, priznanje se smatralo kao olakšavajuća okolnost „ako se krivac sam sudu prijavi i svoju krivicu prizna, a mogao je uteći ili se sakriti ili ako prizna krivicu pošto se počne isleđivanje, ali pre nego što se delo njegovo dokaže drugim čim”. Međutim, sudovi su mahom svako optuženikovo priznanje uzimali kao olakšavajuću okolnost, pa je bilo i takvih slučajeva da okrivljeni do presude kojom je oglašen krivim ne prizna krivicu, ali posle ukidanja presude prizna krivicu, pa mu se takvo priznanje u drugoj presudi uzima kao olakšavajuća okolnost. U vezi s tim, Jovanović M. ističe „da krivcu ide na ruku da krivicu ne prizna dokle god misli da može sud prevariti, pa tek kad se uveri da od toga nema uspeha, da prizna samo zbog manje kazne”.²⁴

U praksi sudovi priznanje olako cene kao olakšavajuću okolnost i u slučajevima kada je postojanje krivičnog dela po otkrivanju bilo evidentirano materijalnim dokazima, kao npr. kod krivičnog dela izdavanja čeka bez pokrića, a Stojanović S. navodi slučaj okrivljenog kojem je priznanje

22 Stojanović, P., 2006, Odmjeravanje kazne, u: *Zbirka radova iz krivično-pravne oblasti*, Podgorica, Centar za obuku sudija Republike Crne Gore, str. 76.

23 Videti detaljnije: Pavlović, M., 2007, Slabosti krivične presude u Srbiji krajem XIX i početkom XX veka, *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu*, 2, str. 87.

24 Jovanović, M. P., 1910, Olakšavne i otežavne okolnosti u krivičnim delima, *Arhiv za pravne i društvene nauke*, 4 – citirano prema Pavlović, M., 2007, Slabosti krivične presude u Srbiji krajem XIX i početkom XX veka, str. 38.

cenjeno kao olakšavajuća okolnost kod krivičnog dela teško delo protiv bezbednosti javnog saobraćaja, a okrivljeni je po izvršenju dela pobegao s lica mesta i sakrio svoje vozilo.²⁵

Iako je u teoriji preovlađujući stav da svako priznanje ne može predstavljati olakšavajuću okolnost kod odmeravanja kazne, a i u sudskoj praksi su odavno zauzeti stavovi kada je u pitanju ocena priznanja kao olakšavajuće okolnosti, i danas se u presudama domaćih sudova sreću pogrešni stavovi u vezi sa priznanjem krivičnog dela, odnosno često se nailazi na pogrešne ocene priznanja krivičnog dela kao olakšavajuće okolnosti. Naime, sudovi uglavnom mehanički svako priznanje cene kao olakšavajuću okolnost, ne vodeći računa o motivima priznanja, o fazi krivičnog postupka kada je ono dato, o tome koliko je ono doprinelo utvrđivanju činjeničnog stanja i dr.

Primeri koji slede pokazuju kako se priznanje u praksi naših sudova ceni pri odmeravanju kazne. Tako, u jednom predmetu okrivljeni je oglašen krivim zbog izvršenja krivičnog dela razbojništva iz člana 206. stav 1. KZ, a sud mu je kao olakšavajuću okolnost cenio priznanje krivičnog dela, a da pritom nije uzeo u obzir činjenicu da je od strane policajaca uhvaćen na licu mesta izvršenja krivičnog dela. Slična je situacija i u predmetu gde su dvojica okrivljenih oglašena krivim za krivično delo teške krađe iz člana 204. stav 1. tačka 1. KZ, u vezi sa članom 33. KZ, gde im je sud priznanje krivičnog dela cenio kao olakšavajuću okolnost, zanemarujući činjenicu da su obojica od strane policijskih službenika uhvaćeni pri izvršenju krivičnog dela, pa takvo priznanje ne može imati značaj olakšavajuće okolnosti. U praksi su česti slučajevi da sudovi kod krivičnog dela iz člana 246a stav 1. KZ priznanje krivičnog dela cene kao olakšavajuću okolnost, ne uzimajući u obzir činjenicu da je policija pronašla opojnu drogu u džepu, torbici i sl., odnosno u stanu ili vozilu okrivljenog, kada priznanje krivičnog dela nema nikakav značaj za utvrđivanje činjeničnog stanja. Takođe, u praksi su česti slučajevi da sudovi cene priznanje kao olakšavajuću okolnost kod krivičnog dela iz člana 348. KZ, kada policija prilikom pretresa okrivljenog ili njegovog stana pronađe oružje, koje okrivljeni neovlašćeno drži ili nosi, a takvo priznanje nema nikakav značaj za utvrđivanje činjeničnog stanja. U jednom predmetu gde je okrivljeni oglašen krivim zbog krivičnog dela falsifikovanja isprave iz člana 355. stav 2. KZ, sud je pogrešno cenio kao olakšavajuću okolnost priznanje krivičnog dela, s obzirom na to da je okrivljeni falsifikovanu putnu ispravu upotrebio prilikom prelaska državne granice, kada je otkriven i kada mu je oduzeta putna isprava. U predmetu u kojem je okrivljeni oglašen krivim

---

25 Stojanović, S., 1984, Izbor i odmeravanje krivičnih sankcija u praksi naših sudova, *Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo*, 3–4, str. 322.

zbog krivičnog dela krađe u pokušaju iz člana 203. stav 1. KZ u vezi sa članom 30. KZ, sud je okrivljenom cenio kao olakšavajuću okolnost priznanje krivičnog dela, ali pritom gubi iz vida da je okrivljeni uhvaćen na mestu pokušaja izvršenja krivičnog dela od strane službenog lica kada je izvukao novčanik iz džepa putnika koji je ulazio u autobus.

Prvostepeni sud je okrivljenom, koji je oglašen krivim zbog krivičnog dela ugrožavanja javnog saobraćaja iz člana 289. stav 1. KZ, kao olakšavajuću okolnost cenio „priznanje krivičnog dela”, iako je okrivljeni prouzrokovao saobraćajnu nezgodu sa 2,79 promila alkohola u krvi, a u svojoj odbrani je naveo da se ne seća kako se dogodila saobraćajna nezgoda i da je verovatno zaspao. S obzirom na to da je činjenično stanje utvrđeno na osnovu drugih dokaza, navodno priznanje krivičnog dela u ovom slučaju nije doprinelo utvrđivanju činjeničnog stanja, pa je stoga pogrešno cenjeno kao olakšavajuća okolnost kod odmeravanja kazne. U jednom predmetu prvostepeni sud je okrivljenom, koji je oglašen krivim zbog krivičnog dela prevare iz člana 208. stav 1. KZ, takođe kao olakšavajuću okolnost cenio „priznanje krivičnog dela”, iako okrivljeni zapravo ne priznaje izvršenje krivičnog dela, s obzirom na to da u odbrani tvrdi da nije imao nameru da pribavi protivpravnu imovinsku korist, pa je stoga navodno priznanje pogrešno cenjeno kao olakšavajuća okolnost.

Interesantan je slučaj gde su prvostepeni i drugostepeni sud priznanje krivičnog dela pogrešno cenili kao olakšavajuću okolnost. Naime, okrivljeni je oglašen krivim zbog krivičnog dela iz člana 348. stav 1. KZ, a prvostepeni sud mu je priznanje krivičnog dela cenio kao olakšavajuću okolnost, iako ono nije doprinelo utvrđivanju činjeničnog stanja s obzirom na to da je policija u kući okrivljenog pronašla i oduzela pušku koju je neovlašćeno držao. Međutim, i drugostepeni sud nije uočio da je priznanje krivičnog dela pogrešno cenjeno kao olakšavajuća okolnost, već je usvojio žalbu odbrane i okrivljenom izrekao blažu kaznu, ističući da prvostepeni sud „nije dovoljno cenio priznanje krivičnog dela od strane okrivljenog”.

„Iz spisa predmeta se vidi da je optuženi priznao izvršenje dela stavljenog mu na teret, a iz obrazloženja prvostepene presude da prvostepeni sud to njegovo priznanje nije uzeo kao olakšavajuću okolnost sa razloga što je postojanje dela od strane optuženog priznato tek onda kada je nesumnjivim dokazima isto bilo utvrđeno i bez priznanja optuženog. Međutim, takvo stanovište okružnog suda je nepravilno jer se – u smislu propisa člana 38. Krivičnog zakonika – priznanje dela od strane optuženog ima uzeti kao olakšavajuća okolnost, bez obzira na momenat u kome je ono u postupku protiv tog optuženog dato” (Vrhovni sud NR Srbije Kž. 2204/60

od 24. septembra 1960. godine).²⁶ Ovde je očigledno da stav drugostepenog suda nije pravilan, odnosno da je pravilno postupio prvostepeni sud kada ovakvo priznanje optuženog nije cenio kao olakšavajuću okolnost.

U praksi se, ne tako često, sreću slučajevi da prvostepeni sud priznanje krivičnog dela pogrešno oceni kao olakšavajuću okolnost, a da drugostepeni sud to uoči i prvostepenom sudu ukaže u drugostepenoj odluci. Tako je u presudi Prvog osnovnog suda u Beogradu K 21899/10 od 24.8.2010. godine sud okrivljenima kao olakšavajuću okolnost cenio „da su svojim priznanjem doprineli bržem utvrđivanju i resvetljavanju činjeničnog stanja”, ali je Apelacioni sud u Beogradu u presudi Kž-1 6576/10 od 14.6.2011. godine ukazao da navedena okolnost ne može biti olakšavajuća, s obzirom na to da su okrivljeni odmah nakon izvršenja krivičnog dela razbojništva lišeni slobode na licu mesta, te su im oduzete stvari pribavljene krivičnim delom. U presudi Višeg suda u Beogradu K 3626/10 od 2.10.2010. godine sud je kao olakšavajuću okolnost cenio „delimično priznanje okrivljenog”, iako okrivljeni tokom čitavog krivičnog postupka negira izvršenje krivičnog dela, tvrdeći da on nije znao da se opojna droga nalazi u njegovom stanu i da on sa tom drogom nema nikakve veze, pa je Apelacioni sud u Beogradu u presudi Kž-1 1211/11 od 22.9.2011. godine ukazao da je navedena okolnost pogrešno cenjena kao olakšavajuća pri odmeravanju kazne. U trećem primeru, u presudi Trećeg osnovnog suda u Beogradu K 1522/13 od 9.6.2015. godine, sud je okrivljenom kao olakšavajuću okolnost cenio „da je pretežno priznao izvršenje krivičnog dela”, gubeći iz vida da je okrivljeni sprečen u izvršenju krivičnog dela razbojništva u banci, tako što je na njega pucao i ranio ga radnik obezbeđenja banke, pa je Apelacioni sud u Beogradu u presudi Kž-1 773/15 od 24.9.2015. godine ukazao da navedena okolnost ne može imati značaj olakšavajuće okolnosti pri odmeravanju kazne.

„Kada se utvrdi da je optuženi učinio kvalifikovani oblik krivičnog dela a on to negira, priznajući samo izvršenje osnovnog oblika tog krivičnog dela, koje je očigledno i bez tog priznanja, onda se u stvari ne priznaje izvršenje krivičnog dela, pa se stoga priznanje osnovnog oblika ne može smatrati priznanjem izvršenja krivičnog dela, a shodno tome takvo priznanje ne može predstavljati olakšavajuću okolnost u smislu člana 41. KZ SFRJ pri odmeravanju kazne” (Presuda Vrhovnog vojnog suda IIK 537/85 od 30.12.1985. godine).

U praksi se pojavljuju i primeri lažnog priznanja i primeri pogrešnog priznanja. Primer lažnog priznanja našli smo u krivičnom predmetu gde

---

26 Čejović, B., 1985, *Krivično pravo u sudskoj praksi (Opšti deo)*, Beograd, Jugoslovenski zavod za produktivnost rada, str. 285.

je otac okrivljenog u krivičnom postupku priznao da je on upravljao motornim vozilom kojim je prouzrokovana saobraćajna nezgoda (da bi zaštitio sina koji je ovo krivično delo izvršio u vremenu proveravanja po ranije izrečenoj uslovnoj osudi), ali, s obzirom na to da je drugim dokazima nesumnjivo utvrđeno da je vozilom upravljao njegov sin, sud je njegovog sina osudio za krivično delo ugrožavanja javnog saobraćaja, dok je po okončanju ovog postupka, u drugom postupku otac osuđen zbog krivičnog dela davanja lažnog iskaza, koje je priznao, te izrazio kajanje i naveo razloge zbog čega je to učinio.²⁷ Pogrešno priznanje bilo je prisutno u krivičnom predmetu okrivljenog koji je prilikom saslušanja faktički priznao krivično delo nehatno lišenje života, navodeći da je uveče, kada su on i njegova supruga bili pod uticajem alkohola, u toku svađe gurnuo oštećenu, nakon čega je ona pala i glavom udarila u ivicu stola, te ostala nepomična na podu, a da je ujutru video da ona nije živa. Međutim, naknadno je obdukcijom utvrđeno da je smrt oštećene nastupila usled akutnog trovanja alkoholom, te da radnje okrivljenog nisu u uzročno-posledičnoj vezi sa njenom smrću.²⁸

Obrazloženja prvostepenih presuda zbog odluke o kazni su uglavnom stereotipna i šablonska, a u njima se samo nabrajaju olakšavajuće i otežavajuće okolnosti, a da se pritom ne daju razlozi o tome kako je neka okolnost uticala na izbor vrste i visine krivične sankcije. Ista situacija je i kad je u pitanju priznanje krivičnog dela, s obzirom na to da sudovi navode samo da je priznanje krivičnog dela cenjeno kao olakšavajuća okolnost, ali se ne navodi u kojoj meri je priznanje doprinelo utvrđivanju bitnih činjenica u postupku, u kojoj fazi postupka je dato, da li su postojali drugi dokazi kojima se dokazuje da je okrivljeni izvršio krivično delo, koji su motivi priznanja i sl.

Iako je nesporno da nepriznavanje krivičnog dela od strane okrivljenog ne može predstavljati otežavajuću okolnost, u praksi se sreću i takvi slučajevi. Tako, npr. u presudi Višeg suda u Požaravcu K 55/11 od 4.6.2012. godine kao otežavajuća okolnost je cenjeno to „što okrivljeni ne priznaje krivično delo“.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Priznanje krivičnog dela od strane okrivljenog značajno je za krivični postupak jer pod određenim uslovima može predstavljati olakšavajuću okolnost pri izboru vrste i visine krivične sankcije. Krivični zakonik ne

27 Mirkov, Ž., 2014, Okrivljeni i laž u krivičnom postupku – krivičnoprocesni aspekti, *Bezbednost*, 2, str. 182.

28 Mirkov, Ž., 2014, str. 183.

predviđa priznanje krivičnog dela kao samostalnu okolnost pri odmeravanju kazne, ali se ono ceni kroz „njegovo držanje posle učinjenog krivičnog dela a naročito njegov odnos prema žrtvi krivičnog dela”, dok se u nekoliko odredaba Zakonika o krivičnom postupku govori o priznanju okrivljenog. Ako se okrivljeni opredeli da iznese odbranu u krivičnom postupku i odluči da prizna izvršenje krivičnog dela, to može za njega stvoriti određene pogodnosti kao što su brže okončanje postupka, izbegavanje eventualnog određivanja pritvora i sl.

U teoriji krivičnog prava uglavnom preovlađuje stanovište da svako priznanje ne predstavlja olakšavajuću okolnost, već samo ono koje ispunjava određene uslove. Naime, da bi priznanje krivičnog dela predstavljalo olakšavajuću okolnost pri odmeravanju kazne, ono mora biti dobrovoljno, potpuno i istinito, te da je doprinelo utvrđivanju bitnih činjenica u postupku. Osim toga, pri oceni da li priznanje okrivljenog ima značaj olakšavajuće okolnosti treba imati na umu i motive priznanja, u kojoj fazi krivičnog postupka je ono dato, pa tek kada se sagledaju sve te okolnosti moguća je pravilna ocena priznanja okrivljenog. Priznanje krivičnih dela gde je izvršilac uhvaćen pri izvršenju krivičnog dela ili neposredno nakon izvršenja dela, kada je očigledno da je on izvršilac, kao i priznanje krivičnih dela gde se iz drugih dokaza nesumnjivo zaključuje da je okrivljeni izvršilac (kada je npr. od okrivljenog oduzeta opojna droga, oružje, falsifikovana isprava, i sl.) uglavnom ne može predstavljati olakšavajuću okolnost prilikom odmeravanja kazne. Takođe, u praksi se javljaju pogrešna i lažna priznanja, pa je potrebno biti oprezan kod ocene priznanja krivičnog dela kao olakšavajuće okolnosti.

Dati primeri iz sudske prakse pokazuju da sudovi ne posvećuju dovoljno pažnje pri oceni priznanja kao olakšavajuće okolnosti, s obzirom na to da najčešće svako priznanje cene kao olakšavajuću okolnost, pa su stoga česti slučajevi da je ta okolnost pogrešno cenjena kao olakšavajuća. Osim toga, u obrazloženjima presuda se obično ne obrazlaže zbog čega je priznanje cenjeno kao olakšavajuća okolnost, odnosno ne navodi se doprinos priznanja utvrđivanju bitnih činjenica u postupku, u kojoj fazi krivičnog postupka je dato, koji su motivi priznanja i sl. Drugostepeni sudovi takođe olako prihvataju stavove prvostepenih sudova kod ocene priznanja krivičnog dela kao olakšavajuće okolnosti, ali se u sudskoj praksi sreću i slučajevi gde su prvostepenim sudovima ukazali na pogrešnu ocenu ove okolnosti. Iako je nesporno da nepriznavanje krivičnog dela (negiranje) ne može predstavljati otežavajuću okolnost prilikom odmeravanja kazne, ponekad sudovi ovu okolnost pogrešno cene kao otežavajuću.

LITERATURA

1. Aćimović, M., 1988, *Psihologija zločina i suđenja*, Beograd, Savremena administracija.
2. Bačić, F., 1986, *Krivično pravo (Opći dio)*, Zagreb, Pravni fakultet.
3. Čejović, B., 1985, *Krivično pravo u sudskoj praksi (Opšti deo)*, Beograd, Jugoslovenski zavod za produktivnost rada.
4. Đorđević, Đ., 1983, Držanje učinioaca u postupku i odmeravanje kazne, *JRKK*, 1–2.
5. Grubač, M., 2006, *Krivično procesno pravo*, Beograd, Pravni fakultet Univerziteta Union u Beogradu.
6. Horvatić, Ž., 1980, *Izbor kazne u jugoslovenskom krivičnom pravu i sudskoj praksi*, Zagreb, Informator.
7. Jovanović, M. P., 1910, Olakšavne i otežavne okolnosti u krivičnim delima, *Arhiv za pravne i društvene nauke*, 4.
8. Lazarević, Lj., 2000, *Krivično pravo (Opšti deo)*, Beograd, Savremena administracija.
9. Mirkov, Ž., 2014, Okrivljeni i laž u krivičnom postupku – krivičnoprocesni aspekti, *Bezbednost*, 2.
10. Mrčela, M., 2003, Obrazlaganje izbora vrste i mjere kazne, u: *Aktualna pitanja kaznenog zakonodavstva*, Zagreb, Inženjerski biro.
11. Novoselec, P., 2009, *Opći dio kaznenog prava*, Zagreb, Pravni fakultet.
12. Pavlović, M., 2007, Slabosti krivične presude u Srbiji krajem XIX i početkom XX veka, *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu*, 2.
13. Petrić, B., 1972, Individualizacija kazne, *Glasnik Advokatske komore APV*, 10.
14. Pravanov, M., 1958, Da li je priznanje olakšavajuća okolnost?, *Pravni život*, 1–2.
15. Stojanović, P., 2006, Odmjeravanje kazne, u: *Zbirka radova iz krivično-pravne oblasti*, Podgorica, Centar za obuku sudija Republike Crne Gore.
16. Stojanović, S., 1984, Izbor i odmeravanje krivičnih sankcija u praksi naših sudova, *JRKK*, 3–4.
17. Stojanović, Z., 2010, *Krivično pravo, Opšti deo*, Beograd, Službeni glasnik, Beograd.
18. Zlatarić, B., 1956, *Krivični zakonik u praktičnoj primjeni*, I svezak, Zagreb, Narodne novine.

PRAVNI IZVORI

1. Krivični zakonik Republike Srbije, *Sl. glasnik RS*, br. 85/05, 88/05, 107/05, 72/09, 111/09, 121/09, 121/12, 104/13 i 108/14.
2. Zakonik o krivičnom postupku, *Sl. glasnik RS*, br. 77/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13 i 55/14.
3. Kriminalni (kaznitelni) zakonik za Knjaževstvo Srbiju iz 1860. godine.

CONFESSION TO A CRIMINAL OFFENSE AS A MITIGATING CIRCUMSTANCE

Sretko Janković

SUMMARY

The behavior of the offender after the commission of a crime may consist, *inter alia*, in confession of the offense. In criminal law, the confession of a criminal offense, under certain conditions, can constitute a mitigating circumstance in terms of sentencing. In order for the confession to the offense to be constituted as a mitigating factor in sentencing, it must be voluntary, complete and truthful, and that it contributes to establishing the relevant facts in the proceedings. The Criminal Code of the Republic of Serbia does not recognise the confession to a crime as an independent factor in sentencing, but it is evaluated through the offender's „conduct after the commission of the offense and particularly his attitude towards the victim of the offense”, while in several of its provisions the Criminal Procedure Code of the Republic of Serbia mentions the confession of a defendant. In our theory of criminal law, the generally prevailing view is that any confession to an offense does not constitute a mitigating circumstance, while, on the other hand, in practice, almost any confession to criminal offenses is uncritically accepted and erroneously evaluated as a mitigating circumstance in sentencing. The paper presents several examples where the courts incorrectly evaluated the confession to a criminal offense as a mitigating circumstance, and it particularly points to the fact that the courts' rationale does not contain the reasons for which confession was viewed as a mitigating circumstance.

Key words: confession, criminal offense, mitigating circumstances, case law

Dostavljeno Redakciji: 23. oktobra 2015. god.

Prihvaćeno za objavljivanje: 19. januara 2016. god.